

Internasjonal Kvinneliga
for Fred og Frihet
Grunnlagt i Haag 1915

fred og frihet

JUNI 2000

Nr. 2 /61. ÅRGANG

Landsmøtedeltakere på Kvinneuniversitetet på Løten.
Foto: Jo E. Brenden, Hamar Dagblad.

Innhold

Rasismens intellektuelle røtter .....side 4

Kvinner i væpnet konflikt.....side 5

Glimt fra WILPFs
85 årige historie .....side 6

IKFFs landsmøte 2000.....side 9

Kvinner og FNs fredskulturår ..... side 11

Globus 2 radarstasjon i Vardø
og USAs militære planer ..... side 12

WTO og den fattige verden .....side 16

Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet (IKFF)
Norsk seksjon av:
Women's International League for Peace and Freedom (WILPF)
Grunnlagt i Haag 1915

LANDSLEDER HAR ORDET VEU - EU - NATO

Kari Løchen

I Helsingfors i desember 99 besluttet EU å opprette en egen EU-hær på inntil 60 000 soldater. Den skal stå ferdig innen 2003 og skal kunne settes inn i «fredsbevarende og fredsskapende operasjoner» (anførselstegnene er mine), ikke bare i Europa, men over hele verden. Den skal være et utrykningskorps som skal kunne rykke ut innen 60 dager, og opprettholdes i felten i inntil ett år. (To måneder er lang tid, og mye kan hende under en krisesituasjon). Denne ordningen betyr at en styrke på nærmere 200 000 soldater må være involvert + selvfølgelig store militære investeringer.

Frankrike ønsket lenge å organisere VEU (EU-hæren) uten noe samarbeid med NATO. Frankrikes NATO-ambassadør uttalte under et seminar med 12 europeiske journalister at «atomvåpen bør gå inn i EUs fellesarsenal - ellers kan ikke EU hevde sine store politiske interesser», og han beklaget at atomvåpen utgjør et tabu som vi ikke kan diskutere. Marc Otte som er ansvarlig for oppbyggingen av EUs militære kapasitet, deler ikke denne oppfatningen, men er helt enig i at atomvåpen har fått et comeback på den politiske arena. NATO-ambassadøren ønsker ikke VEU som et underbruk av NATO. Europeerne ska selv velge om de vil gripe inn, og «skal vi kunne gjenopprette fred, er det ensbetydende med deltakelse i krig». Hvor blir det av konfliktforebygging og forsoningspolitikk i dette fredskulturåret? - Holdningen til NATO-samarbeid har endret seg. Nå er det stort sett enighet om at EU-hæren vil være helt avhengig av NATOs planleggings- og overvåkingsapparat.

De østeuropeiske landene (Estland, Latvia, Litauen, Slovenia, Bulgaria, Romania, Slovakia, Albania og Makedonia ønsker medlemskap i EU (med

VEU), men har innsett at dette vil ta tid.. Derfor ønsker de i første omgang medlemskap i NATO for å komme under USAs beskyttende vinger. Frykten for Russland ulmer fremdeles. På et NATO-møte i Vilnius nylig hvor utenriksministrene fra de ni søkerlandene var tilstede, var NATOs generalsekretær, Lord Robertson, omtrent den eneste som vektla behovet for samarbeid med Russland. I skrivende stund (24.5), møtes NATOs medlemsland i Firenze. Representanter for søkerlandene og Russland (med sitt «Partnerskap for Fred») er også tilstede.

Hensikten med alle disse møtene burde være å skape fred og trygghet. Russerne vil selvfølgelig for enhver pris unngå å ha nabostater som er medlemmer i militærallianser som tillater bruk av atomvåpen. Vi har i årevis bekymret oss over NATO-politikk. Nå skal vi få EU-hæren i tillegg. Fortsetter denne utviklingen, kan vi få en ny periode med «kald krig». Nå må EU og NATO ta til vettet og invitere Russland til å bli medlem av NATO. Det vil gi et pusterom, og så kan kanskje fredsbevegelsene få partene til å forstå at de ikke lenger har noen å slåss mot vår del av verden slik at vi kan få en reell nedrustning. Et fåfengt håp? - kanskje det. Men vi må leve i dette håpet. Fredsbevegelsen vil i alle fall ikke bli arbeidsløs på lang tid.

P.S.

I Norge gråtes det over at vi sannsynligvis mister den innflytelsen vi hadde i VEU hvor vi nærmest var fullverdige medlemmer, en innflytelse Storbritannias utenriksminister, Robin Cook, hadde forsikret Vollebæk om at Norge skulle beholde når VEU overføres til EU

Fred og Frihet

Utgiver: Internasjonalt Kvinneliga for Fred og Frihet. Postboks 8810 Youngstorget, 0028 Oslo

Redaksjon: Landsstyret

Trykkeri og sats: WEBERGS Hurtigtrykkeri & Idéloft, Oslo.

Redaksjonen avsluttet 30. mai 2000

LEDER

Er politikerne redde for en åpen debatt om forsvarspolitik?

Ellen Elster

Et år etter bombingene av Kosovo kan følgende konklusjoner trekkes: Situasjonen har forverret seg dramatisk. Det som spirte av muligheter før krigen brøt ut, er nå lagt øde. Motsetningsforholdet mellom folkegrupper har tilspisset seg. UCK-geriljaen har fått fritt spillerom. Dialoggrupper synes å være passivisert. Serbisk opposisjon rømmer landet eller holdes nede av regimet til Milosevic som nå skjerper grepet. Opposisjonsaviser blir nektet å utgis, og ansvarlige blir straffeforfulgt dersom det allikevel kommer ut alternative på alternative måter. Svartebørs og kriminalitet har gode dager under verdens blokade. Og Milosevic stilling er sterkere enn noensinne.

Dette er oppsummeringen sett fra Kvinneligaens og fra store deler av fredsbevegelsens side. Og hva sier de ansvarlige for krigen? Hvorfor får vi ingen oppsummering? Forsøk på å få ansvarlige politikere og myndigheter i tale, har ikke vært enkelt. De har rett og slett ikke svart på henvendelser.

Det sivile samfunnet er et begrep som nå er kommet på moten. Det sivile samfunnet utgjør politiske såvel som humanitære organisasjoner, og som ikke er en del av det offentlige eller det private. Deres plass i samfunnet har i den seinere tida fått en voksende betydning for samfunnsutviklingen og for beslutningstakerne, og er akseptert som viktige medspillere i demokratiet. De utgjør et viktig korrektiv til myndighetene, gjentas det i offentlige dokumenter.

«Det sivile samfunnets organisasjoner har allerede gitt nytt liv og ny mening til ideen om det internasjonale fellesskapet,» sa generalsekretær Kofi Annan tidligere i år, da han inviterte det sivile samfunnets organisasjoner til den store FN-konferansen Millennium Forum. Organisasjonenes betydning er noe av det beste som har skjedd for FN, og han håper på et sterkere partnerskap mellom FN og det sivile samfunnet.

Har ikke norske politikere som befatter seg med internasjonal og forsvarspolitik, fått dette budskapet med seg? Hvor er partnerskapet mellom det sivile samfunnet og myndighetene på dette området?

For hva slags demokrati er det vi snakker om når de ansvarlige ikke er interessert i å møte? Vi er kjent med UD's årlige informasjonsmøter og har sterkt kritisert disse tidligere fordi de stort sett er enveis. Da Norge påtok seg OSSE-lederskapet i 1999, ble det sagt at kontakten med de frivillige organisasjonene var særdeles viktig. Utover året opplevde vi, som så mange ganger før, lite handling. På et møte tidligere i år minnet Finn Gustavsen om at sjøl på 50-tallet, under den kalde krigen, stilte politikerne opp og tok debatten om NATO og det norske forsvaret i denne sammenhengen. Det er ingen grunn til å idyllisere verken den tida eller debatten. Ikke desto mindre var det mulig å levendegjøre debatten og få synliggjort at det ikke hersket enighet om politikken.

Mange av fredsorganisasjonene har gjennom år utviklet kontakt på tvers av landegrensene og vil dermed være en viktig kilde til det som rører seg i mange land sett fra grasrota. Organisasjonene kan også bidra med alternative perspektiver, være et kritisk korrektiv og peke på konsekvenser for folk av den rådende politikken. Er ikke dette viktige perspektiver for den internasjonale politikken og forsvarspolitikken å ha med seg?

Mistanken er snublende nær - er de redde for noe? Er det grunn til mistanke om at en har bragt Norge inn i et samarbeid som langt overgår tidligere internasjonalt militært samarbeid? Nye NATO er ikke lenger en forsvarsallianse som forplikter hverandre i å delta i hverandres forsvar. Den nye traktaten er å betrakte som en generell militær allianse, og som gir rett til angrep utenfor egne geografiske områder. Er norske myndigheter redd for en debatt som stiller spørsmål ved denne nye strategien som blant annet ble prøvd ut i Kosovo?

Deadline for nr.3-4/2000: 15. september

Rasismens intellektuelle røtter

Guðrun Oftedal og Edel Havin Beukes

Røttene til rasisme ligger i Vestens intellektuelle og vitenskapelige miljøer, slik de vokste frem i annen halvdel av 1800-tallet, hevdet professor Nils Johan Lavik på et møte i regi av IKFF og Antirasistisk Senter i Solidaritetshuset i november i fjor. Lavik er professor i psykiatri ved Universitetet i Oslo og forfatter av boka «Rasismens intellektuelle røtter», som ble anmeldt i forrige nummer av fred & frihet.

Årene 1890-1914 var rasismens gullalder. Britiske Francis Galton omtalte «Naturens hierarki mellom rasene» med den såkalte hvite rase på toppen. Antropologer skrev om primitive folkeslag som tenkte og følte som barn. De intellektuelle, akademiske miljøene i land som England, Tyskland og USA dannet teorier om forskjeller mellom folk som var hierarkiske, og ga derved en vitenskapelig autoritet til rasismen. Imperialismen og kolonialismen behersket verden militært og politisk og hadde behov for rettferdiggjørelse.

Europeiske erobringer i andre verdensdelene hadde gjennom flere hundre år ført til utryddelse av folk i erobrede områder. For eksempel utryddet tyskerne 80% av befolkningen i den midtre og sørlige delen av tysk sørvest Afrika (nå Namibia) i årene 1904-07.

Andre mindre omtalte eksempler er masseutryddelse av indianere som fulgte den nord-europeiske erobringen av de nordamerikanske landområdene og konsolideringen av stater som for eksempel California og Texas. En forholdsvis stor del av den norske befolkningen emigrerte til USA og Canada, og mange av dem var med på dette. Utallige massedrap på indianere fulgte også spansk og portugisisk erobring av Sør-Amerika.

I første del av 1900-tallet var rasisme og rasehygiene et hett tema i Norge. Jon Alfred Mjøen sto i spissen for tilhengere av rasehygiene, mens professor i genetik Otto Lous Mohr var kritisk til dette.

I Norge fikk vi steriliseringslover og myndighetene hadde i årevis ført en diskriminerende og umenneskelig behandling av tattere, samer, sigøynere og jøder. Sterilisasjonsloven ble forøvrig vedtatt mot en stemme i Stortinget i 1934.

Genetikken var ikke noe nazismen hadde monopol på i 30-årene. Også mange leger og psykiatere i vårt som i andre europeiske land var uten motforestillinger med på å legge grunnlaget til masseutryddelse av jøder i Europa som Hitler og hans regime administrerte.

Rasisme satt i system har vi blant annet opplevd i form av apartheidsystemet i Sør-Afrika. USA har den dag i dag en tilsvarende arv bygget på slaver fra Afrika og diskriminering av folk med mørk hudfarge.

Andre innledere på møtet var S. Anathakrisnan og Inger Aguilar fra Antirasistisk senter og Edel Havin Beukes fra IKFF.

Anathakrisnan og Aguilar minnet om hvor viktig muligheter for arbeid og et brukbart boforhold samt lover mot rasediskriminering er for innvandrere og flyktninger hvis de skal kunne leve og fungere i det norske storsamfunn.

Hva skjer med barn og ungdom som vokser opp i Norge, det eneste land de kjenner, og hvor de opplever at storsamfunnet ser på dem som representanter for mindreværdige og mindre ærlige mennesker, at en ikke aksepteres slik en er? Hvordan skal barn og ungdom bygge opp en positiv identitet med en slik tilbagemelding?

Åpne fremmedfientlige holdninger er en sak, en annen er de usynlige negative holdninger til folk av annen hudfarge, den såkalte hverdagsrasismen. De som er berørt av denne rasismen merker dette godt, mens folk fra storsamfunnet overser, bagatelliserer eller avviser at dette er rasisme.

Siden rasistiske holdninger ikke er medfødt, men bygges opp gjennom oppdragelse, sosial samhandling i skole og samfunn og ikke minst gjennom media og offentlige institusjoners behandling av folk med mørk hudfarge, er dette en stor utfordring til våre politikere og til folk flest. Når skal Norge ta et oppgjør med rasistiske holdninger?

Folk som engasjerer seg i antirasistisk arbeid nekter å ikle seg offerrollen og kjemper mot rasisme. Dette provoserer også endel nordmenn.

Noen sentrale begreper

RASISME

Rasisme er et aspekt av et maktsystem der en gruppe mennesker plasseres som overlegne og en annen som underlegne, basert på hudfarge.

«RASE»

Biologisk finnes det ingen «rene raser» hos menneskearten. UNESCO forsøkte å rydde opp i dette allerede i 1950-årene og forfektet synspunktet om at alle nålevende mennesker tilhører samme rase, «The Human Race».

«RASEDISKRIMINERING»

Forskjellsbehandling av folk ut fra rasistiske synspunkter.

Nye begrep dannes med det formål å lage sperrer mellom mennesker og opprettholde forestillingen om vedvarende forskjeller mellom mennesker. Eksempler på dette er «vi» og «de» og de fjernkulturelle menneskene osv.

Beukes orienterte om det internasjonale WILPF-engasjementet for å få FN til å innkalle til FN-konferansen «Mot rasisme, rasediskriminering, fremmedhat og intoleranse». Den skal holdes i år 2001. WILPF skal være sekretær for NGO-komiteen til FN-arbeidet. Det er viktig at de nasjonale kvinneligaseksjonene slik som IKFF engasjerer seg i eget land i forberedelsene til FN-konferansen.

FNs høykommisær for menneskerettigheter har sendt en del spørsmål til regjeringene om situasjonen angående rasisme i de enkelte land. Det er viktig å finne ut av hvordan den norske regjering håndterer og svarer på spørsmålene!

IKFF har i mange år arbeidet for å få slutt på rasisme og alle former for diskriminering og utnyttelse. I juli skal den tyske WILPF-seksjonen arrangere et seminar i Berlin om Rasisme i forbindelse med det årlige internasjonale styremøtet (IEC-møtet). Et referat fra dette seminaret kommer i fred & frihet. Guðrun Oftedal og Edel Havin Beukes Rasismen kommer ikke først og fremst fra det uvitende folkedypet, slik folk gjerne tror. Røttene til rasisme ligger i Vestens intellektuelle og vitenskapelige miljøer, slik de vokste frem i annen halvdel av 1800-tallet, hevdet professor Nils Johan Lavik på et møte i regi av IKFF og Antirasistisk Senter i Solidaritetshuset i november i fjor. Lavik er professor i psykiatri ved Universitetet i Oslo og forfatter av boka «Rasismens intellektuelle røtter», som ble anmeldt i forrige nummer av fred & frihet.

Rasismen kommer ikke først og fremst fra det uvitende folkedypet, slik folk gjerne tror.

Kvinner i væpnet konflikt

Au Michaela Told, WJLPA

Michaela Told. Foto: EBH

Enda en gang vil vi på vegne av NGOene understreke betydningen av kvinner som likeverdige deltakere og erfarne bidragsyttere i ikkevoldelig konfliktforebygging og resolusjoner, fredsarbeid og særlig fredsforhandlinger. Det er ikke bare fravær av krig, men også en fortløpende prosess for å eliminere alle former for vold og diskriminering i våre samfunn, og det er forbundet med likhet, utvikling og menneskelig sikkerhet. Disse prosessene må gå ut på å forhindre konflikter og oppnå varig fred. Derfor vil vi peke på tre nøkkelemner:

Først å forhindre væpnede konflikter. Regjeringene må befatte seg med nedrustningssaker. De må ratifisere og gjennomføre alle nedrustningsavtaler, forhandle for en konklusjon som forbyr atomvåpen, såvel som å fokusere på problemer om mindre våpen og effekten av bruk av disse, særlig på kvinner og barn i dagens konflikter.

Det inkluderer også forandringen av militære ressurser. Vi vil gjerne minne om tidligere vedtatte forpliktelser til Beijings handlingsplattform. Regjeringene må ta initiativ til å «øke og trappe opp omgjøring av militære ressurser og relaterte industrier til utvikling og fredelige for-

mål...» De må også utforske nye måter for å utarbeide nye offentlige og private ressurser... gjennom passende reduksjon av militære utgifter». Det er også på høy tid for regjeringene å sette klare tidsfrister, indikatorer og å utarbeide en plan for å oppnå disse forpliktelser.

For det annet, noe som er tydelig i vår region, varig fred må bygges av regjeringer sammen med det sivile samfunn. Dette vil si å støtte lokale kvinners NGOere i å utvikle offentlige kampanjer og kjønnsensitive fredsutdanningsplaner for å oppnå verdier for fred og integrasjon og forsyne dem med varige økonomiske ressurser. Dette bør inkludere trening og opplæring av militære, fredsfor kjempere og internasjonalt personell innen menneskerettigheter og humanitær lovgivning. Endelig betyr dette å sette klare tidsfrister, sammenlikningsgrunnlag og indikatorer og å inkludere kvinners NGO som likeverdige partnere i denne prosessen.

For det tredje, fred og sikkerhet er ikke lenger spørsmål om taushetssplikt. Hvis regjeringene er seriøse med hensyn til å anerkjenne kvinneorganisasjoner som likeverdige partnere, må likeverdssøkende kvinner ta del i alle forhandlinger når fred og frihet står på timeplanen. Regjeringene må sørge for midler til uavhengige grupper for å fremme gjennomføring av alle disse mål. Likt partnerskap inkluderer også gjensidig tillit og pålitelighet. Vi som kvinners NGOere er forpliktet til å arbeide for fredskultur, og vi spør våre valgte regjeringer: Vil dere gjøre likedan?

Uttalelsen er laget på vegne av NGOene på et regionalt forberedende møte for Beijing

Kvinnelige arbeidere på Filippinene

Kvinnelige arbeidere ved Triumph International fabrikk i Manila streiker mot arbeidsgivernes økonomiske utnyttning og brudd på deres rettigheter som arbeidstakere. Triumph har nektet å forhandle med fagforeningen. Bli arbeidstakerne for brysomme, kan de flytte fabrikk til et annet sted og operere under et nytt navn. Fred Olsen gjorde det samme da han flyttet Timex fabrikk fra Filippinene til India.

FOKUS nytt nr. 1/2000

Sør-Afrika uten kvinnebudsjet

Sør-Afrikas nasjonalbudsjett som ble lagt fram i slutten av februar, viser ingen tegn på økte sosiale utgifter. Sør-Afrikas finansminister, Trevor Manuel klarte heller ikke å legge fram et kvinnebudsjet eller et budsjett som vil bidra til å bekjempe fattigdom. Øremerket tiltak til fattigdomsbekjempelse er uendret på kun 0,7 prosent av budsjettet, mens forsvarsbudsjettet har økt med 24 prosent.

Finansministeren gjentok ikke fjorårets praksis med å fokusere eksplisitt på kvinners nytte av offentlige utgifter. Kvinneaktivister lurer på om kvinnebudsjet allerede har blitt gammeldags. Tidligere målte hvert departement hvilken effekt deres budsjett ville ha på kvinner. Velferdsbudsjettet ble blant annet brutt helt ned for å se hvor mye som ble brukt på de fattigste kvinnene.

Internasjonalt har Sør-Afrikas kvinnebudsjet blitt betraktet som et foregangsarbeid i forhold til å filtrere nasjonalbudsjettet gjennom kvinnebriller. Verdensbanken har også uttrykt ønske om å bruke Sør-Afrika som et godt eksempel for å fremme tilsvarende ordninger i andre utviklingsland og hevder at det er en klar sammenheng mellom kvinners fattigdom og nasjonal vekst og utvikling. Sjøl om andre budsjetttiltak indirekte kan ha positiv effekt på kvinners situasjon, som antall betalte barnebidrag, tror institutt for demokrati i Sør-Afrika at det sosiale sikkerhetsnettet kommer til å bli ytterligere svekket.

FOKUS nytt Nr. 3/2000

Glimt fra WILPFs 85 årige historie

Ved Kay Camp, tidligere WILPF internasjonal President

Å be meg om å snakke om Women's International League for Peace and Freedom i 5 minutter er som å be FN om å forby bomben i løpet av 3 uker.

I 1917 holdt det nyskapte Folkeforbundet sitt første møte. Catherine Marshall kom fra England til Geneve en uke i forveien. Hun var den første som ba om å få se dokumentene, og hun fant at de var meget ovenfra -og- ned Agendaen var allerede satt, møtene skulle være hemmelige uten noen optegnelser og Catherine Marshall og WILPF-sekretær Emily Greene Balche foreslo for Folkeforbundets sekretariat en bredere demokratisering av dets regler for saksbehandling - noen var allerede innført! Så hvis WILPF ikke hadde vært tilstede, ville Folkeforbundet og dets etterfølger FN ha vist seg å være enda mindre demokratisk enn det er. Og her er vi fremdeles i dag i arbeid for større demokratisering av FN!

Og videre: Å starte enalminnelig og effektiv reduksjon av våpen, som første skritt mot eliminering av internasjonal bruk av og trusel om vold. «Vi arbeider fremdeles med hver eneste av disse prinsippene i dag. Ville det at de den gangen hadde «lyttet til kvinnene - til en forandring!» ha hjulpet? Som WILPF har sagt gjennom årtier, «det blir en stor dag når skolene har alle de pengene de trenger og Luftforsvaret må holde kakelotterier for å bygge et bombeffly.»

Et annet tilfelle dukket opp under Vietnamkrigen da WILPF avdelingene i California holdt sitt første nye komitemøte - i fengsel! Det var det greieste stedet fordi deltakerne allerede var der.

Noe senere kom en utsending fra Sovjets President Gorbatsjov for å møte WILPFs generalsekretær Edith Ballantyne. Gorbatsjov planla å invitere NGOere og ønsket råd om hvordan han skulle gjennomføre et slikt møte effektivt. Edith foreslo at delegatene ikke skulle komme med ferdigskrevne taler, men tillate ekte dialog over bordet. Hun ga også flere andre anbefalinger om demokratisk «gi-og-ta». Da hun senere deltok i nevnte møte oppdaget hun til sin glede at Sovjet hadde

Femtusen kvinner foran den amerikanske kongressen med krav om å stoppe Vietnam-krigen i 1968.

fulgt hvert eneste av hennes forslag.

Da US WILPF-presidenten klaget til den Chilenske FN ambassadøren over de grove brudd på menneskerettighetene under Pinochets regime, svarte Ambassadøren, « Reporterne er Marxister. Det er ikke slik i det hele tatt. Så å si ingen er blitt drept. Hvis De var her, kunne De se selv» WILPF-presidenten svarte omgående, «takk for Deres vennlige invitasjon. Vi vil gjerne komme og se selv.» Så dro seks WILPF-kvinner til Chile. Mens tre av dem deltok i regjeringens cocktailparties, snakket tre av dem med ofrene for overgrepene og skrev en faktarapport som de kalte «ChileI krigstilstand», rapporterte til en kongresskonferanse og til FN's Kommisjon for Menneskerettigheter - med den samme Chilenske ambassadør tilstede - uten et smil.

Denne organisasjonen fryktet aldri strid. Faktisk involverte vi oss i den for med dem for å bygge broer mellom stater og folk. I 1961 tok vi initiativ til en rekke seminarer med Sovjets kvinnekommite. Vi mener dette har bidratt til å ende Den kalde krigen. Vi gikk til Iran under den store gisselkrigen, og rapporterte at krisen kunne ta slutt om Iran fikk forsikringer om at US ikke ville gjøre et nytt forsøk på å fri gislene med militærmakt. Vi var i Irak uken før bombingene startet og, kjent med alle de gangene US hadde nektet å avgjøre situasjoner med fredelig midler, ba vi inntrengende om at de måtte gjøre det nå. Vi gjorde det samme i 1971 sammen med vietnamesiske kvinner som

bønnfalt om slutt på US invasjon. Vår britiske seksjon har hatt tett samarbeid med begge sider blant kvinner i Nord-Irland. Vi hadde en tidlig samling av kvinner fra alle områder i tidligere Jugoslavia - der var det 99% enighet. Og vår Israelske seksjon som omfatter både Jøder og Arabere, arbeider sammen.

Når alt kommer til alt er vi ektefødte etterkommere av den første kongressen av kvinner i Haag i 1915, da kvinner fra land hvis menn slaktet hverandre på blodige slagmarker bønnfalt om samarbeid for å slutte krigen. Jane Addams, som den gangen må ha vært den mest respekterte kvinne i USA presiderte ved kongressen og ble WILPFs første internasjonale president etterpå. Gjennom den opphissede patriotisme under første verdenskrig var hun sannsynligvis den mest prisbelønnede kvinne i USA, og hun fikk Nobels fredspris for sitt arbeid med WILPF. Emily Greene Balche var US-kvinne nr 2 som ble tildelt en Nobels fredspris. Denne evnen til brobygging viste seg nyttig under konflikten mellom NGOere i New York/Geneve og Kongo da WILPFs internasjonale generalsekretær - som velkjent brobygger - ble valgt til ordstyrer.

Ingen annen organisasjon har arbeidet lengere og sterkere for kvinners rettigheter eller nedrustning enn WILPF. President Kennedy var fornuftig nok til å anerkjenne kvinnenens rolle da, han i sin beslutning om å gjøre en ende på radioaktivt nedfall og vedta den

sin beslutning om å gjøre en ende på radioaktivt nedfall og vedta den begrensede prøvestansavtalen. Jeg skulle ønske jeg visste hvor mange demonstrasjoner ved Det Hvite Hus jeg deltok i de årene.

Egentlig har vi vært engasjert i alle de store bevegelsene for endringer i det 20.

århundre; fredsbevegelsen, prøvestans, atomkraft, stemmerett, antiapartheid, menneskerettigheter, urbefolkninger, nedrustning, borgerrettigheter, antirasisme, anti-kolonialisering, og miljø saker — for støtte og styrking, demokratisering og feminisering av FN. Våre formødre visste at stater simpelthen ikke kan avskaffe krig uten å forandre de forhold som skaper krig. De forlangte grunnleggende forandringer i politiske, økonomiske, sosiale og psykologiske forhold som kan sikre fred og frihet. Og her står vi nå - 85 år senere; fremdeles appellerer vi til kvinner om å arbeide for å få dem som skulle endre forholdene som leder til krig, vold og undertrykkelse.

Prøv å forestille deg hvor mange intensive timer, dager, uker og år tusener av gode WILPF-kvinner har talt, telefonert, planlagt, bedt, sunget, deltatt i møter, vært på vakt, tilbragt i fengsel, plaget og godsnakket med myndigheter, sendt e-post, løpt og marsjert for fredens velsignelse. Vi har hatt mange små seire men de Store unngår oss fremdeles.

Vi er på en måte skuffet over hvordan mange kvinneorganisasjoner velger å gå inn å prøve å ødelegge systemet slik det er istedenfor å endre det og humanisere det. Det er tegn på at kvinner i stor utstrekning skjønner at dette er et meget farlig samfunn, et urettferdig og voldelig samfunn og at sammen kunne vi gjøre det mye tryggere ved å reagere. Hvis vi bare kunne få hver eneste kvinne til å undertegne vår klingende erklæring, «All verdens kvinner»s appell om gjennomføring av FN's første resolusjon om å utrydde masseødeleggelsesvåpen - ville det bli et flott første skritt. Vi ønsker ikke å skifte ut menn i ledende stillinger. Vi vil bare få vår del av ansvar og belønning.

WILPF forsøker å representere demokrati. Vi er ikke ovenifra -og-ned. Det kan våre ledere bekrefte. US-seksjonen har nettopp gjennomført en gjennomgang av vår oppbygging. Vi har

Kay Camp

nettopp satt ut i livet en del av anbefalingene fra denne gjennomgangen, og vi har nå gitt oss i kast med å sette grasrotas anbefalinger ut i livet. Det prioriterer tre ting:

1. Nedrustning: Avskaffe Krigsøkonomien hvor vi tar tak i våre tre aksjoner: vår løpende kjernevåpennedrustningsaksjon - som jeg håper dere alle er kjent med -; en kampanje for å devitalisere

kjernevåpen; fredeliggjøre kongressen og lobbying for reduksjoner i den akselererende øking i de militære budsjetter.

2. Utfordre felles makt, forfekte menneskerettigheter. Vi var en av de mest representative organisasjoner som utfordret WTO i Seattle; og vi arrangerer studiegrupper i våre avdelinger for forståelse av felles makt.

3. Forene oss for raserettferd: Sannhet, gjeninnsettelse, erstatning og forsoning inkluderende raseopptøyer, høringer i avdelingene om tidligere anklager og fremtidige forbindelser, støtte til minoriteters forhåpninger basert på drama om de undertrykte.

Vårt program er så omfattende fordi alle problemer i verden henger sammen. Å fikse verden er en kjempejobb. Andre nasjonale seksjoner, 45 ved siste telling, er engasjert i det samme avhengig av situasjonen i deres eget land. Vår Internasjonale Eksekutivkomite har møte hvert år i forskjellige deler av verden.

Jeg håper en kan få ut av de eksemplene jeg har nevnt, at WILPF er en våken, aktiv, hardtarbeidende, morsom, ikke-voldelig, intelligent, seriøs feministisk, radikal, dristig, myk bevegelse som er i forkant av begivenhetene, aksjonsorientert, forpliktet overfor økonomisk og rasemessig rettferdighet, overfor bærekraftig utvikling og overfor verdens lov og nedrustning. Hvis vi kan stoppe machomilitaristene fra å ødsle det meste av våre ressurser på militærvesenet, og jeg er klar over at mitt eget land er langt på vei det verste hva dette angår vil vi være langt på vei mot å realisere visjonen om den lyse fremtid vi ønsker å overlate til alle barn i verden.

Kom å bli med oss, slik at vi sammen kan gjøre dette til et virkelig fint årtusen.

Til norsk ved SiA

Bruna Nota til WILPF

Vår internasjonale president Brunna Nota har sendt en appell til alle WILPFs 45 seksjoner i verden.

Hun minner om formødrenes første møte i Haag i 1915, deres solidaritetsånd, lidenskapelige rettferdighetssans og deres visjon om en fredelig verden.

Dette - sier hun - må være også vår rettesnor i arbeidet mot nye voldshandlinger, stadig økende opprustning til krig og undertrykking av folkene fra privilegerte og de mektige.

WILPFs program handler om nedrustning, menneskerettigheter, sosial og økonomisk velferd, kvinner og fred, demokrati og utvikling. Den kvinnebaserte analyse av våre perspektiver har vært og er fremdeles ene-stående blant freds- og rettferdighetsorganisasjoner.

Dybden og rettskaffenheten i våre analyser forsterkes av WILPF-medlemmenes konkrete erfaringer. I den forbindelse vet vi at noen av våre seksjoner holder til i krigsrammede strøk, og at andre bor i land som opplever ekstremt lav levestandard pga at arbeidskraft og ressurser blir grovt utnyttet. Seksjonene i nord opplever hvordan ressursene i økende grad konsentreres på færre hender. Overalt ser vi hvordan militærkostnadene underminerer landenes sosiale strukturer.

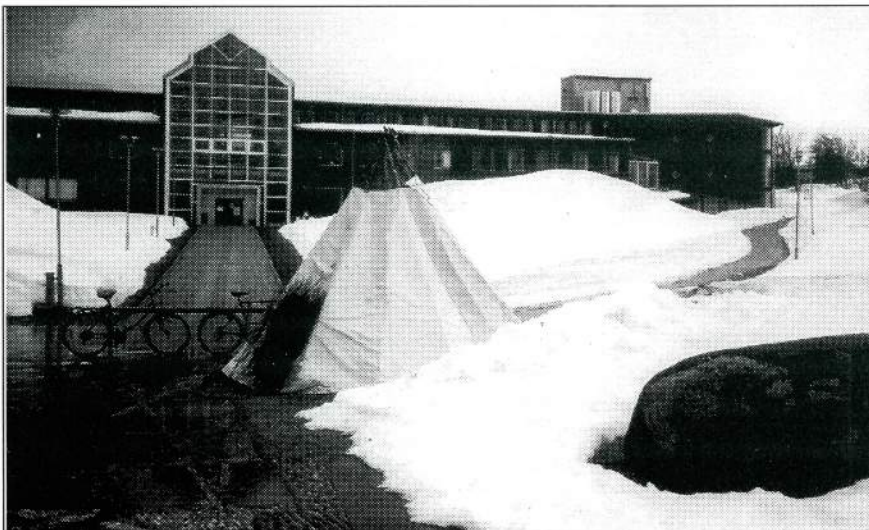
Vi oppfordres til å leve i fred med oss selv, med våre organisasjoner og i all vår ferd.

Leve i fred betyr ikke at vi skal være passive. Tvert imot, vår besluttsomme, ikkevoldelige motstand mot urett og vold i alle former, krever revolusjonære aksjoner og mot. Det kreves stadig årvåkenhet, grundighet, medfølelse og forståelse. Vi trenger hverandres støtte. Vi må alle ta utfordringen om å være ekte og effektive forsvarsvitner for den fred og rettferdighet vi streber etter.

Stemningsrapport fra T R O M S Ø

*Gudny Jacobsen og
Kerstin Bugge som utsendte medarbeidere samt
fotografen Mari Holmboe
Ruge, fra IKFF på
konferansen om fredsundervisning
i Tromsø i mai.*

Konferanstedet er Universitetet i Tromsø.

KONFERANSE FOR HØYERE UTDANNELSE FOR FRED I TROMSØ

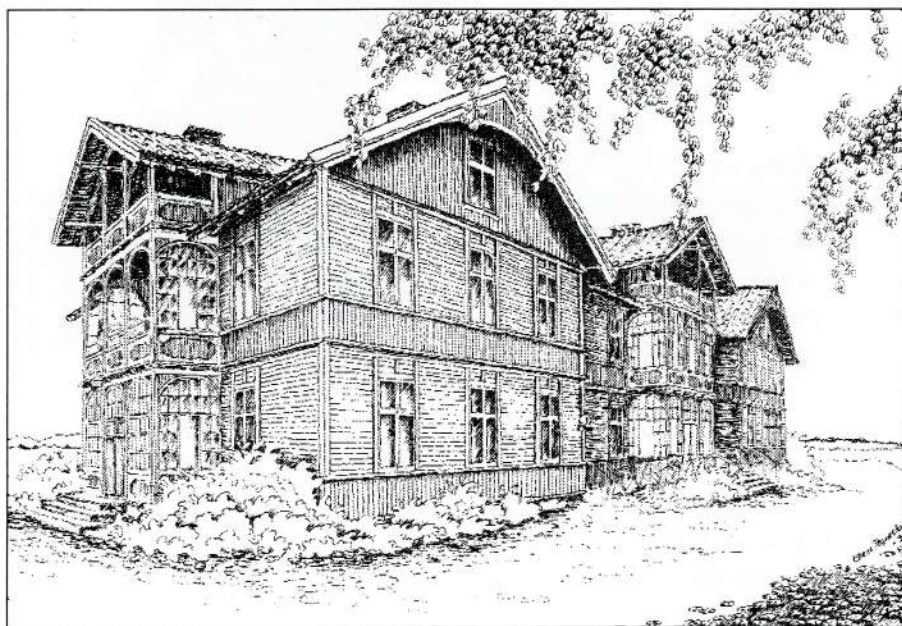
*Stemningsrapport av
Gudny Jacobsen*

Bestemødrene mot atomvåpen sendte Odny Jacobsen og Kerstin Bugge til Tromsø i de første maidagene i år, og vi har fått Odny til å skrive ned noen av sine inntrykk.

Vi som var så heldige å få delta i fire dager på denne internasjonale konferansen i Tromsø den første uken i mai, hadde en lærerik og fin opplevelse.

Konferansen ble holdt på Universitetet i Tromsø, og hele opplegget var beundringsverdig vel planlagt og ble gjennomført på en flott måte. Det var bare det at det var så mange spennende og interessante temaer som ble tatt opp til drøfting at det ble vanskelig å velge hva en helst ville høre på. Det var nesten 600 deltakere fra 35 nasjoner og fra alle verdensdeler. Det var en fargerik forsamling, og mange av deltakerne kunne fortelle om vanskeligheter og problemer de hadde med utdanning og opplæring i sine hjemland.

Landsmøtet ble avholdt siste helg i april på Kvinneuniversitetet på Løten.

VÅREN kom for alvor denne helgen. Deltakerne opplevde en utrolig vakker kveld med solnedgang over Mjøsa, fuglesang, museører på bjerka og svarte jorder som ventet på varmen. Kvinneuniversitetet er et godt sted å være. Ikke minst de dyktige og blide «kjøkkendamene» bidro stort til det.

Dette dannet rammene rundt et aktivt landsmøte som ellers var preget av organisasjonens markering av sitt 85-årsjubileum. Lørdagskvelden ble særlig markert med sosialt samvær. Turid Steen skulle ha framført sitt program om kvinners teaterhistorie, men ble dessverre syk i siste liten. Hun har imidlertid lovet å framføre det ved en senere anledning. I stedet så vi en ny video om opprustningen av verdensrommet og en eldre video fra WILPFs kongress i Göteborg 1983. Rundt et bord og glass med noe godt i senere på kvelden fortalte Berit Ås fra Kvinneuniversitetets historie.

Regnskapet ga et godt resultat

Kvinneligaens nye kasserer Eli Hindenes var ikke til stede.

Regnskapet ble lagt fram av Mari Holmboe Ruge. Det viste et lite driftsoverskudd på omkring 6.000 kroner. Det skyldtes antakeligvis at en del innbetalinger for 1998 først kom på dette regnskapet, og at IKFF fikk forholdsvis mange gaver i fjor.

På grunn av skifte av kasserer midt i året og at regnskapet er ført på en annen måte fra midten av året, viste regnskapet en mindre feil. Verken kasserer eller revisor hadde funnet feilen. Landsmøtet vedtok å godkjenne regnskapet inkludert avviket. Landsmøtet ga også landsstyret fullmakt til å slå sammen tre ulike kapitalkonti for å forsøke å få bedre renteinntekter.

Fred og frihets framtid

Redaksjonsgruppa ved Ellen Elster oppsummerte erfaringene fra arbeidet med fred og frihet i fjor. Det ble også i dette året gitt ut to enkelt numre og et dobbeltnummer litt seint på høsten. Mari Holmboe Ruge sørget for å fylle tomrommet med å gi ut et to siders medlemsblad som ble produsert ved hjelp av organisasjonens eget utstyr. Dette ble gjen-

tatt vinteren 2000.

Som året før hadde bladet et innlegg til dette nummeret hvor det ble oppfordret til å gi gaver til bladet. Resultatet var overveldende, omkring 40 personer har gitt til sammen omkring 15.000 kroner.

Kvaliteten på bladet er noe vekslende, men rimelig bra. Det har vært vanskelig å fylle bladet med mer lokalt stoff. Etter gjentatte oppfordringer til lokalavdelingene hadde bladet en god lokaldekning i det første nummeret i dette årtusen. Det har vært god dekning av internasjonalt stoff. Det er fortsatt ønskelig ha noen faste kontakter utenfor redaksjonen som kan bistå med artikler og innspill til bladet.

Hovedspørsmålet som landsmøtet tok opp, var om vi skal fortsette med 3 - 4 numre i året eller redusere til to halvårsnumre og i tillegg medlemsbrev etter behov. Diskusjonen viste at landsmøtet ønsket å fortsette med minst tre numre i året, supplert med to-tre kortere medlemsbrev.

Arbeidsprogrammet for 2000-2001

Ellen Elster la fram forslag til nytt arbeidsprogram. Forslaget la blant annet vekt på å «sanere» tidligere programområder som vi ikke får gjort noe med. Diskusjonen som fulgte førte til at nye programforslag ble ført opp.

For å få bedre oversikt over økonomien og bruken av IKFFs egne midler, bør alle forslag til arbeidsprogrammet ha et budsjett. Det ble presisert at IKFFs midler tilhører hele organisasjonen, ikke bare landsstyret. Men utenom landsmøter er det landsstyret som vedtar hvordan midlene skal brukes.

Bak alle forslagene sto ønsket om å finne nye inntektsmuligheter og å

*Kerstin Bugge og Kari Løchen.
Foto: Ellen Elster*

drøfte erfaringer med ulike tiltak sentralt og lokalt. Landsstyret skal innkalle avdelinger og kontakter til et eget møte om dette.

Sikkerhetspolitikken har alltid stått sentralt i IKFF. Utvidelse av NATO, Nye NATO med den nye «out of area» strategien og Norges aktive tilnærminger til VEU, er det viktig at IKFF følger med og handler. Vardøradaren og utviklingen av atom- og romteknologj må ses i denne sammenheng militarisme og krig har fått nye former som masseutrydding av mennesker, mens tap av liv i egne militære styrker ikke aksepteres. En del av den nyere militærstrategiske tenkningen innebærer i tillegg nye typer våpenteknologi, herunder utarmet uran, begrepet krig er blitt utvidet, og en ny type hær er i ferd med å ta form. Kvinneligaen ønsker å gå grundigere inn i denne problematikken. FOKUS har allerede bevilget penger til et seminar, som vil få dette som tema. Seminaret vil få et kvinneperspektiv og vil være en oppfølging av Beijing + 5.

Tsjetsjenia-arbeidet fortsetter og vil bli utvidet i samarbeid med tsjetsjenske flyktninger i Norge for å informere om situasjonen i

Tsjetsjenia.

Kvinneligaen ønsker å få FN-sambandet mer på banen med blant annet å sette alternativ konfliktløsning og fredskultur på dagsordenen sin.

Mordechai Vanunu

På oppfordring fra Turid Steen ba landsmøtet landsstyret om å sende en hilsen fra IKFF til Vanunu, som fremdeles sitter i fengsel i Israel. Underskrifter ble også samlet inn.

Regionale kontakter

Ved landsmøtets slutt hadde IKFF fått to nye kontaktadresser. Grethe Nielsen føres opp som kontakt for Hamar/Hedmark sammen med Anna Sveberg Eggen. Gry Havin Kongsrud er villig til å bli kontakt for Romeriksområdet.

EE & MHR

*Berit Ås.
Foto: Ellen Elster*

*Kerstin Bugge og Kari Løchen.
Foto: Ellen Elster*

*Pust på trappa i deilig vårvær.
Fra venstre: Borghild Tvedt, Ellen Elster, Berit Ås og Edel Havin Beukes.*

Valg

Sidsel Andersen la fram valg-komiteens innstilling. Alle valg ble gjort med applaus.

Nytt Landsstyre

Kari Løchen (gjenvolgt til 2002)

Mari Holmboe Ruge, gjenvolgt til 2002

Tippa Hareide, valgt til 2001

Ellen Elster, valgt til 2001

Sidsel Andersen, gjenvolgt til 2002

Eva Fidjestøl, gjenvolgt til 2002

Berit Ås, gjenvolgt til 2002

Varamedlemmer

Alle velges for ett år av gangen.

Marie Larsson

Berit Oldeide

Hermien Stoop Prestbakmo,

Turid Steen

Borghild Tvedt

Medlem og varamedlem av det internasjonale styret, IEC

Edel Havin Beukes gjenvolgt til 2001

Kari Løchen, vara til 2001

Internasjonalt styremedlem har møterett i landsstyret. Før neste års landsmøte bør valgperioden for IEC-medlemmet bringes i samsvar med WILPFs internasjonale praksis, dvs kongressperiode på tre år.

Valgkomite

Sidsel Andersen

Anne Kjersti Bjørn

Kari Foldøy

Spre landsmøtets uttalelser!

IKFF i Stavanger drøftet uttalelsene om bruk av utarmet uran og om norsk sikkerhetspolitikk som ble vedtatt på landsmøtet i etter tid. Dette er så viktige saker, mener avdelingen at flest mulig må få del i de farene som landsmøtet tok opp. I tillegg til å sende uttalelsene til regjeringen, må de også sendes til samtlige partiledere på Stortinget og til et bredt spekter av dagsaviser over hele landet, særlig med tanke på neste stortingsvalg og partienes behov for profilering.

Landsstyret oppfordrer derfor alle avdelinger og enkeltmedlemmer å ta kontakt med sine aviser der de bor.

Kvinner og FNs fredskulturår

Foredrag av Ingrid Eide

Ingrid Eide holdt foredrag om kvinner i FNs fredskulturår og orienterte om Tromsø-konferansen om fredsutdanning den 4. - 6. mai 2000.

Ingrid la vekt på at en fredskultur må bidra til å gi begrepet «fred» et konkret innhold som utgangspunkt for praktisk handling. Hun viste til eksemplet Danilo Dolci på Sicilia, som organiserte en ikkevoldsstrategi for lokal fredsbygging. Freden må bygges aktivt, det er ikke en statisk tilstand. Vi må finne gode eksempler på det. Hun pekte på oppløsningen av unio-

nen mellom Norge og Sverige i 1905. Få kjenner til at dronning Sophie arbeidet for å unngå krig mellom nabolandene. Historiske overgrep blir «reinvestert» i dagens situasjon, det vil si brukt som bakgrunn for aktuelle konfliktsituasjoner. Ingrid mente at en bør forsøke å komme videre, ikke revitalisere gamle konflikter som ingen kan gjøre noe med.

Ingrid la vekt på at voldelige handlinger tross alt utgjør unntakene i våre samfunn. Derfor bør det være mulig å gjøre noe med dem. Hun definerte fredskultur på ulike måter: som vår måte å oppføre oss på; som ideer, idealer og tradisjoner; som kunst for fred - eller krig; som fellesskap, samfunn, referansammer.

Foredraget var utgangspunkt for en god samtale om et tema som har stått på IKFFs dagsorden i mange år, men som nå er blitt tatt opp av stadig flere grupper og institusjoner.

Foredraget blir gjengitt i et senere nummer av fred og frihet.

MHR

Uttalelser

Krav om forbud mot våpen & militært materiale laget av utarmet uran

«UU-våpen» lages av «billig» råstoff fra atomkraftverk. IKFF krever at våpen og militært materiale med utarmet uran må defineres som et våpen i ABC-kategorien. Biologiske og kjemiske våpen er forbudt etter internasjonale avtaler. En mellom-folkelige domstol har erklært atomvåpen som folkerettsstridige.

Siden «mat som våpen» for første gang ble brukt som legitim militær strategi i Biafra, har senere boikottaksjoner overfor bl.a. Irak, Kosovo og Serbia ført til utsulting, underernæring og død i landenes sivile befolkning. Dette har gjort at tidligere oppfatning av humanitære hjelpeprogram til krigs ofre i både venne- og fiendeland har kommet i et helt nytt lys.

Regjeringen må ta stilling til at utsulting og sykeliggjøring av sivilbefolkningen brukes i større grad i militær strategi. NATO har nå innrømmet - i strid med sine tidligere benektelser av forholdet - at UU-våpen ble brukt

i Kosovo og Serbia. Vår regjering må uttale seg om de har kjent til og akseptert slik våpenbruk. Dette må skje uansett om en mener at forverring av vilkårene for sivilbefolkningen vil føre til oppstand mot landenes ledere (som ofte blir definert som despoter eller diktatorer).

I samsvar med Geneve-konvensjonene protesterer IKFF mot disse strategiene. UU-våpen rammer både nåværende og framtidige generasjoner. Allerede under Gulfkrigen kunne eksperter forutsi at titusener av barn ville dø av leukemi og kreft. Slike våpen vil kunne føre til store skader på fostre i mors liv, på samme måte som «agent Orange» fremdeles rammer Vietnams kvinner og barn på en umenneskelig måte.

IKFF krever at den norske regjering tar stilling til bruk av UU-våpen, at den tar initiativ til forskning og dokumentasjon om skadens art og omfang, og definerer UU-våpen som et moderne våpen i ABC-kategorien.

Norsk usikkerhetspolitikk

I Vardø bygges det en ny radar som ledd i USAs rakettforsvar. Norges befolkning er ført bak lyset av USA og den norske forsvarsledelsen til å være med på dette uten å vite hvilke oppgaver radaren har. Som ledd i tidligere overvåkingsprogram fullføres også radaren på toppen av Njunis og på Senja i Troms etter 12 års byggetid, en bygging som burde vært stanset for flere år siden.

Under den kalde krigen hadde Norge selvpålagte restriksjoner nord og øst for Lyngen. Disse begrenset militære aktiviteter sterkt i Finnmark. Restriksjonene ble fjernet etter den kalde krigens slutt. Storstilte utbygginger har funnet sted i Troms, uavhengig av forandringene i det internasjonale politiske klimaet.

Sammenbindingen av Mauken og Blåtind skytefeltene i Troms overkjører reindriftsnæringen og dens utøvere, lokalbefolkningen og naturen. Reindriftssamenes rettigheter som urfolk og dermed ILO-konvensjonen om urfolk blir ikke respektert. Forsvaret arbeider med planer om distanseskylting med artilleri fra standplasser i Salangen og Lavangen over bebygde områder og inn i Sætermoen skytefelt. Lokalbefolkningen og ordfører i Salangen går imot disse planer. All erfaring tilsier at det ikke er mulig å drive reindrift med utbygging av veier og anlegg, sterk uro av kjøretøyer og skylting med tungt materiell.

Det britiske flyvåpen søker nå om å få bruke Bardufoss flyplass som helårs treningsbase for sine Apache kamphelikoptre. I den forbindelse uttalte en talsmann for forsvaret: «I Troms har vi høye fjell, dype daler, varierte værforhold og unike skyte- og øvingsfelt for slik aktivitet.» Gjennom 3-4 måneder trener utenlandske avdelinger fra ulike NATO-land i Troms. Hvordan samsvarer stasjonering av Apachehelikoptere hele året med norsk basepolitikk, som sier nei til utenlandske militærbase på norsk jord i fredstid?

Øvingsbildet er i dag minst like omfattende som under den kalde krigen. IKFF må spørre om den økte militære aktiviteten er en følge av Norges deltakelse i «Nye NATO» og om Troms er ørmerket som unikt øvingsområde for Nye NATOs virksomhet. IKFF ønsker et klart svar på disse spørsmål.

IKFF er sterkt bekymret over manglende informasjon om de militære øvelser som foregår i Nord-Norge, over feilaktig informasjon om nye anleggs virkelige funksjoner og om hvilke konsekvenser medlemskapet i Nye NATO vil få for norsk basepolitikk og vår mulighet til å oppfylle ILOs og andre FN-organers konvensjoner og resolusjoner.

Globus 2 radarstasjon i Vardø og USAs militære planer

Au Edle Havin Beukes

«Vi er en ledende (a top) romnasjon. Ingen er bedre enn Norge i romteknologi». Tidsskriftet «The Bulletin of the Atomic Scientists» for mars/april 2000 siterer den tidligere forsvarsminister Fjærevold i sin leder og i en større artikkel kalt «Privat eye, public view».

Det er radarstasjonen Globus 2 i Vardø det gjelder.

På forsiden av bladet står et stort bilde av radarstasjonen Globus 2 i Vardø. Det er i tillegg tre relevante artikler: «A political decision» av John Isaacs, «Vardø exposed» av Inge Sellevåg og «The target is Russia» av Theodore A. Postol.

Inge Sellevåg var mannen som satte søkelyset på radaren i Bergens Tidende. Det kostet ham to år å få fram sannheten, men han fikk også sin belønning da han ble tildelt årets Den store journalistprisen.

USA rustet opp

President Clinton skal i juni i år ta standpunkt til et omfattende og dyrt rakettforsvarssystem (NMD - National Missile Defense). Dette rakettssystemet skal brukes for å forsvare USA mot «røverstater» som Nord-Korea, Irak og Iran, sies det fra amerikansk hold. Stater som Russland og Kina reagerer voldsomt på planene og USAs allierte i Europa er svært lite begeistret for dem.

Hvis Clinton gir klarsignal for full satsing på NMD, vil dette bryte med ABM traktaten av 1972 og med FNs traktat for bruk av rommet fra 1972, og USA starter et våpenkappløp i rommet uten sidestykke.

Amerikanske militære har i sine langtidsplaner gitt uttrykk for at målet er at USA skal ha kontroll i rommet og dermed over jorda. Slik kan man holde kontroll med de ressurser USA trenger.

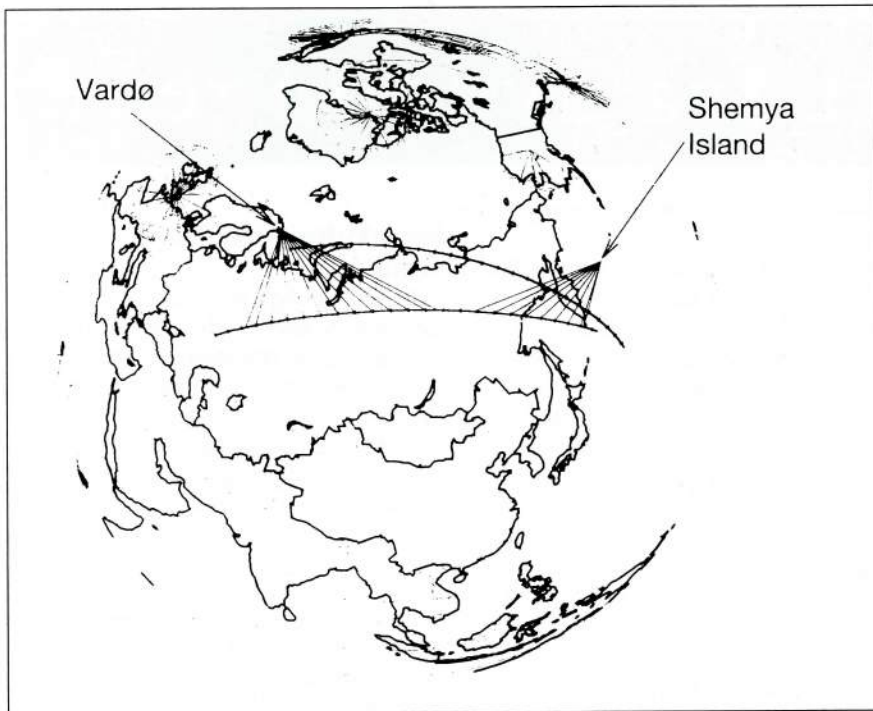
Norge et ledd i USAs rustningsstrategi

Hvilken rolle spiller Norge og radarstasjonen i Vardø i de amerikanske NMD-planene? Theodore Postol har flere viktige ting å si om dette.

I Vardø er den en radar som passer inn i NMD-programmet, den ligger nær grensen til Russland. Den amerikanske og den norske regjering ved daværende forsvarsminister Fjærevoll påsto at radaren primært skal brukes til å oppspore søppel i rommet og fra norsk side påstås det at radarstasjonen er helt under norsk kontroll.

Postol forteller at russiske sivile og militære analytikere som han har snakket med, mener at Globus 2 radarsystemet er optimalisert for å samle data om russiske ballistiske raketter.

Globus 2 radarstasjonen har noe som heter «X-band radar». Den er

meget avansert selv etter amerikanske forhold. Enn annen slik radarstasjon skal settes opp på den meget avsideliggende Eareckson Air Station på Shemya øya, sørvest for Anchorage (se figuren). Sammen vil disse to radarstasjonene i følge Postol, dekke store deler av nordlige Russland og skaffe data av høy kvalitet som gjelder russiske rakettprøveutskytninger.

Norske forsvarsmyndigheter lyver

Postol hevder at daværende forsvarsminister Fjærevoll i 1998 feilinformerte Stortinget systematisk om Globus II. Fjærevold sa at radarens hovedoppgave er å overvåke gjenstander i verdensrommet og ivareta nasjonale, tekniske etterretningsoppgaver.

Fra forsvarsledelsen beskrives Globus 2 som et samarbeidsprosjekt mellom Norge og USA. Radaren er enestående i sitt slag i verden og representerer den mest moderne teknologien på området. Den vil

bidra til å styrke etterretnings-tjenestens evne til overvåking. Kostnadene dekkes av Norge og USA, mens radaren vil bli bemannet utelukkende av norsk personell. Alt samarbeid med utveksling av data blir underlagt norsk kontroll, og prosjektet er i samsvar med inngåtte internasjonale avtaler og forpliktelser på dette felt, ble det hevdet.

Vardø som mål for atomvåpen

Norge er igjen et sårbart atomvåpenmål. I tilfelle et angrep fra Russland, vil Vardø bli ødelagt umiddelbart.

Hvem har bestemt og gitt klar-signal til dette? Har det norske folk blitt rådspurt? Ønsker vi å bli en del av USA's nasjonale militær-system?

Hvorfor snakker forsvarsministeren usant i Stortinget? Vet han ikke bedre?

Hvem fører hvem bak lyset?

Sidsels Plukk

Jeg sitter med en del numre av bladet fra årene mellom 1969 og 1982 og skal prøve å plukke ut småplukk som kanskje kan være verd å minnes. Lett er det ikke.

Bladet den gangen var i sort/hvitt, tynne hefter på tynt papir. Kvaliteten og aktualiteten på det som er å lese, er imidlertid meget høy. Der finnes lange artikler - også av ikkemedlemmer. Flere ganger har fremstående menn i tiden gitt sine bidrag, og våre egne medlemmer har vært ivrige bidragsytere og gitt innspill til fine diskusjoner.

Den diskusjonen vi i de siste par årene har hatt om «hva nå med bladet?» er f. eks slett ikke ny. Landsmøtet i 1969 hadde som sak 11 «Vårt medlemsblad Fred og Frihet». På grunn av dødsfall hadde det nettopp vært redaktørskifte. Redaktør Kirsten Fjelberg påpekte at bladet var meget dyrt og mente at større samarbeid med det danske og svenske bladet måtte være mulig. Det utspant seg en lengre diskusjon som munnet ut i at man skulle utarbeide en utgreiing med pro-et-contra og sende det til avdelingene.

For å få bedre økonomi foreslo Dagny Skauge at medlemmene skulle tegne abonnement på bladet for venner og kjente. Flere støttet dette forslaget, og etter en diskusjon om prisen på et slikt gaveabonnement, ble man enig om at kr 5,00 var en passende pris. Hva som skjedde med dette forslaget, har jeg ikke greid å finne ut av. Kanskje noen husker det?

Med tanke på fredsmarsjen som er i gang over hele Europa i år 2000 disse dager med avslutning i Brussel i oktober, er det interessant å lese om the Biking Viking (Tore Nærland fra Nærbø) som i 1982 tok initiativ til et «fredsritt» gjennom Europa på sykkel til Bucuresti. Samme år ble det arrangert en fredsmarsj til Moskva.

●●●●● Nytt fra avdelingene

Hvem skulle tro at de fleste avdelingene har kun en håndfull aktive medlemmer? Årets gjennomgang av avdelingenes årsrapporter avspeiler stor aktivitet. Særlig har den utadrettede aktiviteten vært høy, ikke minst på grunn av ytre hendelser som har krevd at lokalavdelingene til den 85-årige organisasjonen har stått i første rekke for å si i fra om de alvorlige konse-kvensene krig kan få for folk flest og omgivelsene.

NATOs bombing i Kosovo

Fjoråret ble sterkt preget av NATOs bombing av Kosovo i de fleste avdelingene i landet. I Oslo deltok medlemmene i protestene i Antikrigsnettverket og var særlig aktive i de stille protestene med «Kvinner i Svart» foran Stortinget hver andre uke så lenge bombingene varte.

Også i Bergen var kvinneligaen aktiv bidragsyter i protestene i regi av Antikrigsnettverket både som arrangør og som appellanter. Avdelingen arrangerte møte om Balkankrigen, nye NATO og kampen for fred hvor Eva Fidjestøl holdt foredrag om «Utarma uran i ammunisjon brukt i krig».

Stavanger-avdelingen var også tilknyttet Antikrigsnettverket sammen med en rekke andre organisasjoner. Det ble avholdt flere torgmøter med apeller og et åpent møte med foredrag av Johan Galtung. Flere av medlemmene sto på stand og delte ut informasjon.

Sandnes-avdelingen samlet inn underskrifter i protest mot utvidelsen av NATO.

Tsjetsjenia

Bergen-avdelingen har over lengre tid fulgt opp flere prosjekter rettet mot det krigsherjede Tsjetsjenia. Det siste årets prosjekt med støtte til krigsskadede barn er i samarbeid med nordkaukasiske kvinner. Avdelingen har fått rapport tilbake om at innsamlede penger er kommet vel fram til barna under en seremoni der den norske OSSE representanten var til stede. Siden har situasjonen forverret seg dramatisk, og folk i området har mer behov for hjelp enn noensinne.

I vinter avholdt avdelingen et seminar om konflikten i Tsjetsjenia. Kari Strømmen og Zoia Grannes innledet om bakgrunnen for krigen og brudd på menneskerettighetene. Det viktigste

innslaget var intervju med flyktningefamilien Gaiberov fra Grosny, og som nå bor på asylmottak utenfor Oslo. De ga forsamlingen et sterkt bilde av situasjonen fra den forrige krigen til nå. Flere av Oslo-medlemmene har kontakt med familien som har store behov for å få en løsning på sin livssituasjon. De ønsker også å bidra med sine erfaringer fra krigen i Tsjetsjenia til det norske folket.

Kvinner i konflikt

Bergen-avdelingen har satt fokuset på kvinners situasjon i en rekke konfliktområder i verden, se forrige nummer av fred & frihet.

Det har vært avholdt flere åpne møter. En temakveld om konflikten mellom Eritrea og Etiopia opplevde kvinnene i Bergen-avdelingen å være bidragsytere til en tilnærming til dialog mellom kvinnene fra de to landene. Etter en litt fiendtlig åpningsstemning kunne en etter hvert observere at begge parter opplevde å ha felles interesser ved å erkjenne at de begge var både ofre og hadde en rolle å spille i en ellers meningsløs konflikt.

Det ble også et møte med Øst-Timors kvinner som nå står foran store utfordringer i å bygge opp landet sitt. Landet fikk sin sjølstendighet sist høst. En stor utfordring er å sikre at kvinnene får spille en aktiv rolle i denne prosessen.

I Oslo ble afghanske kvinners situasjon under styret til Taliban satt på dagsorden med Elisabeth Eide som innleder.

I Stavanger fortalte Wenche Drevland om sine erfaringer fra Baku i Azerbaijan, hvor hun var utsendt fra flyktningerådet. Medlemmer fra Sandnes-avdelingen deltok.

Rasisme

I Oslo arrangerte avdelingen et møte sammen med Antirasistisk Senter med hovedinnleder professor Nils Johan Lavik som fortalte fra boka si om «Rasismens intellektuelle røtter». Se for øvrig artikkel annet sted i bladet. Dette arbeidet vil bli fulgt opp i år 2000 lokalt og sammen med nordiske ligamedlemmer med blant annet en arbeidsgruppe i det kommende IEC-møtet i Berlin.

Fredskultur - fredsundervisning

I Oslo har flere av medlemmene gjennom Norges Fredsråd og ForUM vært opptatt av oppfølgingen etter Haagkonferansen som fant sted i fjor. Særlig ble det satset mye i forbindelse med den store konferansen om fredsundervisning i Tromsø i mai i år.

I Sandnes har en vært opptatt av både oppfølging av Haagkonferansen hvor Rakel Lapin deltok. Denne avdelingen har også gjennom flere år hatt fredsundervisning som tema, og flere av medlemmene har satt ideen ut i praksis gjennom prosjektundervisning i ungdomsskolen.

Stavanger-avdelingen har gjennomgående hatt fokus rettet mot barn og unges oppvekstvilkår og undervisning om fred og konfliktløsning og om medias rolle i dette.

Sammen med andre fredsgrupper i Rogaland har Stavanger- og Sandnes-avdelingene gått sammen om Rogaland Fredsfond. 10.000 kroner sto til utdeling i 1999, men ingen stipendsøkere meldte sin interesse. Fristen ble dermed utsatt til år 2000.

Annet

Medlemmer over det ganske land er aktive skribenter i sine respektive lokale aviser.

Medlemmene i Oslo gjør seg også synlige i andre grupper som «Bestemødrene på Stortingsplass», «Nei til atomvåpen» og i ForUMs fredsgruppe.

I Sandnes er det avholdt fredskonserter. Fredssenteret i Sandnes ble åpnet 1. februar i fjor. Kvinneligaen var invitert til åpningen og deltok på seminaret etter på. Lars Chr. Sande hadde skrevet dikt som han hadde tilegnet byens fremste fredskvinner, Rakel og Johanne.

Det årlige loppemarkedet i regi av Sandnes- og Stavanger-avdelingen gikk av stabelen, og årets inntekt ble omkring 9.000 kroner, noe som kommer godt med for å dekke avdelingenes aktiviteter.

Oslo-gruppa har beklageligvis vært preget av at flere av medlemmene har vært og er alvorlig syke. Likeledes fikk årets landsmøte en hilsen fra Ingeborg Skjåk Bræk som dessverre ikke orket å koordinere arbeidet i Trondheim-avdelingen lenger, og dermed er avdelingen opphørt.

Nytt fra WILPF

Ansvarlig for siden: Edel Havin Beukes

Seminar og IEC-møtet i Berlin

Seminalet og IEC møtet holdes på Europäische Heimvolkshochschule e.V. i D-16321 Birnicke/OT Helenenau i nærheten av Berlin.

Påmeldingsfristen er satt til 31.mai. Registreringsavgiften er U.S.\$ 50 og omfatter begge arrangementer. (Studenter betaler U.S.\$ 10). Enerom med 3 måltider og kaffe er U.S.\$ 50 pr.døgn, dobbeltrom er U.S.\$ 40 pr.døgn.

Skjema for påmelding kan fås på IKFF-kontoret og skal sendes WILPF, 1.Rue de Varambé, CP 28, 1211 Geneva 20, Sveits.

WILPF s internasjonale seminar heter:

Eliminating Racism, Racial Discrimination, Xenophobia, and Related Intolerance - Essential for a Culture of Peace. Seminalet har samme tittel som den konferansen FN skal arrangere i Sør-Afrika sommeren 2001.

WILPF-seminaret i Berlin holdes i dagene 26. - 29. juli 2000. Hovedmålet for seminalet er å formulere krav til FN-konferansen og å lage strategier for å fremme disse politiske kravene lokalt, nasjonalt, regionalt og internasjonalt.

Den tyske seksjonen er ansvarlig for seminalet. Seksjonen ledes av tidligere internasjonal president for WILPF Eleonore Romberg. De nordiske seksjonene regner med å delta på arbeidsgruppene med et felles opplegg.

IEC-møtet 2000

Hver nasjonale seksjon har en representant i det internasjonale hovedstyret. Edel Havin Beukes møter for IKFF. Landsstyret blir også representert. Møtene er åpne for alle medlemmer, men da på egen bekostning. Oslo og Omland har bestemt å gi noe reisestøtte til en person fra avdelingen, fortrinnsvis en som kan tenke seg å være aktiv i Oslo.

Det er mange obligatoriske saker som skal opp på styremøtet. Bruna Nota er opptatt av at IEC-medlemmene skal være aktivt med i beslutningsprosessen. Arbeidsgruppene er laget slik at de blir en form for deltagende etterutdanning for deltakerne.

IEC-medlemmene og representanter fra seksjonene forventes å delta for fullt

i komitearbeid og det som er av arrangementer og møter. Det skal nedsettes en nominasjons komite.

Kongressen som skal holdes i Jerusalem i regi av den palestinske seksjonen sommeren 2001, skal planlegges og formaliseres.

IEC skal fatte vedtak om økonomien, organisasjonen, programmet og politikken fremover. Arbeidet vil bli konsentrert rundt komiteene.

De nasjonale seksjonene skal sende inn en landrapport som viser hvordan de har håndtert de internasjonale sakene. Fristen for denne er 10. juni.

International Peace Update

Arbeidsstyret i WILPF anbefaler at bladet skal gis ut 4 ganger i året (nå 6), og at bladet skal bli et politisk analyserende organ for folk som arbeider for fred og rettferdighet, og som avspeiler kvinneperspektivet. Bladene vil bli noe fyldigere enn i dag, noen sider vil bli på andre språk enn engelsk. WILPF vil satse på månedlige nyhetsbrev for seksjonene. De er på jakt etter en frivillig redaktør, og vi formidler dette videre til en som har tid og lyst.

Vi blir minnet om at WILPF trenger materiale fra de enkelte seksjonene til inspirasjon og for å kunne dokumentere organisasjonens historie. Vi burde oversette våre historiske hefter til engelsk til glede for alle!

Nye seksjoner og grupper i WILPF

Kvinnegrupper i 10 land ønsker å være med i WILPF. Det er en bestemt prosedyre i organisasjonen for opprettelse av nye grupper og nasjonale seksjoner. Det kreves tid og folk, økonomiske ressurser og selvsagt en fredspolitikk i samsvar med WILPFs program for at dette skal bli vellykket for alle parter.

WILPFs økonomi

Denne er selvfølgelig ikke god, den har vært og er kronisk dårlig de fleste av de 85 årene organisasjonen har eksistert. Om de nasjonale seksjonene har det økonomisk problematisk, har den internasjonale det verre fordi den er avhengig av bidrag fra de enkelte nasjonale seksjonene.

Vi i Norge betaler til WILPF etter hvor mange medlemmer vi har i IKFF.

Vi som er aktive i IKFF, håper det skal være mulig å få økt medlemstallet, at flere blir aktive, og at våre medlemmer frivillig kan bidra med mer økonomisk støtte både til nasjonalt og internasjonalt arbeid.

Bruna Nota

vår internasjonale president, skriver brev til seksjonene og gratulerer alle med 85 årsdagen 28. april. Hun forteller at det har vært et møte i arbeidsutvalget i mars måned der man satte igang to kampanjer, en om håndvåpen (small arms) og en om rasisme. Disse to kampanjene skal støtte opp om arbeidet før de store FN konferansene i 2001 om samme emner.

Høy aktivitet på kontoret i Geneve

Ellers bruker WILPF s folk mye tid til formøter og møter til arbeidet i menneskerettskommissjonen og kvinnekommissjonen og ikke minst med ikke-spredningsavtalen om atomvåpen (NPT). Når det gjelder NPT er WILPF en drivende kraft i arbeidet til organisasjonene. Felicity Hill i New York har laget en mappe med stoff som IKFF har fått til kontoret.

Michaela Told, vår internasjonale generalsekretær, skriver i sitt brev om WILPF- arbeidet foran Beijing + 5 sesjonen i FN i juni 2000. Det siste store forberedende møtet ble holdt i New York i tiden 28. februar - 17. mars i år. WILPF følger også arbeidet i FN s Menneskerettskommissjon som hadde møte i Geneve i tiden 22. mars -28. april.

Det årlige seminalet i forbindelse med kvinnedagen 8. mars som alltid holdes i FN-bygningen i Geneve hadde følgende tittel: The reporting of War and Disarmament - The Role of the Media in Building a Culture of Peace. En fyldig rapport fra dette seminalet vil snart foreligge. Uttalelsen fra seminalet som WILPF overrekker lederen på nedrustningskonferansen og som blir diskutert der, foreligger på engelsk på IKFF-kontoret.

Den som har tilgang på de internasjonale papirene regelmessig blir imponert over hva WILPF får til med de begrensede ressurser man har!!

Fra **FN**

Materialet er hentet fra «Brennpunkt FN», utgitt av FN-Sambandet i Norge. Hjemmesider: <http://www.fn-sambandet.no>

Ny FN-innsats i Somalia?

I en rapport overlevert FNs Sikkerhetsråd sier FNs generalsekretær Kofi Annan at den aktuelle utviklingen i Somalia kan gjøre det mulig for FN å komme tilbake på banen i det krigsherjede landet. En endelig avtale mellom de stridende parter er langt unna, men det finnes positive tegn.

I Somalia finner vi økende bevis på at vanlige somaliere begynner å miste tålmodigheten med konflikten. De mektige klanslederne begynner å føle motstanden i folket. De ønsker en ny utvikling, mot fred, sa Kofi Annan. Generalsekretæren mente at FN kan gjøre mer for å hjelpe prosessen mot nasjonal enhet og gjenopprettelsen av en nasjonal regjering i Somalia. Han foreslår å gjennomføre en evaluering av FNs tidligere og fremtidige rolle i Somalia. Mulighetene for å flytte eksisterende FN-programmer i andre steder av verden til Somalia, skal også vurderes.

Hvis FN skal kunne bidra til den gryende utviklingen i Somalia på en positiv måte, forutsettes en stabil og solid økonomisk støtte. Derfor ønsker generalsekretæren å opprette et spesielt fond for Somalia. Til tross for Somalias manglende politiske enighet, foreslår rapporten at det internasjonale samfunnet allikevel skal begynne å bistå landet med å gjenvinne suvereniteten over viktige områder med store naturressurser, deriblant olje.

Rettferdighet, utvikling og Borgerrett

Hvilke resultater ser vi etter den økende globaliseringen og de strukturelle reformene som fant sted på 90-tallet, og hvilke problemer er fortsatt sentrale?

Dette er spørsmål ble diskuteres når den økonomiske kommisjonen for Latin-Amerika og Karibia, ECLAC, møttes i Mexico City i begynnelsen av april. En evaluering av regionens innsats i forhold til blant annet regional integrasjon og utenlandsinvestering, er basisen i sesjonens hoveddokument, Rettferdighet, Utvikling og Borgerrettigheter, som kommer med flere anbefalinger for å øke den sosiale likheten. Det vises til flere faktorer som begrenser muligheten for sosial likhet, som skjev inntektsfordeling, teknologisk etterskudd, arbeidsledighet, usikker vekst og sårbare finansielle systemer.

Mer atomkraft

Den totale produksjonen av elektrisitet på atomkraft øker. I 1999 var 436 atomkraftverk i drift rundt om i verden, noen av de største er i Frankrike, India, Korea og Slovakia. I tillegg er 38 atomkraftreaktorer under bygging i følge det Internasjonale Atomenergibyrået, IAEA. Frankrike har det høyeste forbruket av atomkraft, med 75% i 1999, mens Sverige har det sjettede høyeste forbruket, med 46,8%.

WTO og den fattige verden

Au Grethe Haldorsen

Det råder forvirring omkring verdens handelsorganisasjon, WTO, etter at ministerkonferansen i Seattle i fjor høst ble avbrutt av nærmere 40 000 demonstranter fra alle verdens grasrotorganisasjoner fra Nord til Sør, visstnok nærmere 2000 i tallet.

Verdens mektigste menn så seg nødt til å kapitulere overfor folket. Men denne kapitulasjonen vil ikke vare lenge, for globaliseringen av verdenshandelen er en del av kaitalkreftenes redskaper for å oppnå fullt globalt berredømme.

Folk flest har ikke klart for seg hva innholdet og målsetningen er når det gjelder WTO. Media omgår å fokusere på de fulle konsekvensene av absolutt fri konkurranse, som er den bærende grunn tanke i denne organisasjonen. Det er lett å la seg fascinere av uttrykk som globalisering, som mange tror betyr «samarbeid over grensene», og samarbeid er jo et positivt ladet ord. Blant Vestens politikere blir frihandel og global markedsliberalisme akseptert nesten enstemmig og oppfattes som en (positiv) naturlov som ikke lar seg mestre. Da WTO ble opprettet 1. januar 1995, stilte mange u-land seg villige til en global frihandel, men etter at de mektigste aktørene, USA og delvis EU, avslørte sine sterke egeninteresser på ministerkonferansen i Seattle, har flere u-land fått kalde føtter.

Hovedrollenehaverne i WTO er de store eksportører og de multinasjonale selskaper, som er de ivrigste pådrivere for en global frihandel, for den gir dem absolutt frihet til å styre og beherske verdenshandelen. Målet for dem er at all produksjon skal skje så billig som mulig uten omsyn til folkets ve og vel. Derfor flytter de sine fabrikker og sin produksjon rundt om på kloden - dit hvor lønningene er minimale og profitten maksimal.

En stor grad av frihandel har vi hatt i flere decennier med stadig større krav til konkurranse, privatisering og fri flyt av kapitalen. De transnasjonale selskaper er blitt færre og stadig større gjennom hypige fusjoner. Dette har gitt kapitaleierne større makt og er i ferd med å utmanøvrere politikerne.

Innenfor dette systemet yngler millionærene og milliardærene, mens tilstanden for jordens folk og det globale miljøet blir stadig mer kritisk. For ti år siden hadde verden 147 dollarmilliardærer, for fem er siden hadde den 274 dollarmilliardærer, og dette antallet har økt til 447 - eller med 25% - bare de siste fem årene. Med deres samlede formue kunne man løse samtlige problemer i den tredje verden.

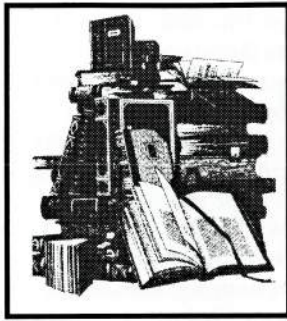
Det er en illusjon å tro at global fri-

handel er det samme som rettferdig handel. WTO er en snedig måte for vestlige imperialister å kunne fortsette utbyttingen av de tidligere koloniene, den tredje verden, der hvor menneskenes viktigste ressurs, arbeidskraften, er på billigsalg. Sannheten er at fordelene av den globale kapitalismen og en stadig større frihandel ikke er synlig blant størstedelen av verdens befolkning, selv om vi blir stadig fortalt at det kapitalistiske system med innebygget konkurranse, privatisering og global frihandel er det saliggjørende når det gjelder å bringe velferd, arbeid og mat til jordens folk. Det er rett og slett en illusjon - eller med rene ord: en løgn. Nå har den ekstreme markedsliberalismen vært enerådende som økonomisk system i verden i snart ti år.

Tiden er inne til å stille et viktig spørsmål: Hvilke bidrag har dette systemet gitt av løsninger av fattigdomskrisen som flertallet av jordens befolkning opplever idag? Det er et faktum at de fattige i verden er blitt fattigere og de rike rikere, både i de utviklede landene så vel som i utviklingslandene. Fremdeles dør mer enn 12 millioner barn under fem år hvert eneste år av sult, sykdommer og av mangel på mat og medisiner. (1,5 millioner av disse er det FN og vi som har drept i løpet av de ti årene sanksjonene mot Irak har vart.)

I virkeligheten handler WTO om vold, vold mot flertallet av jordens folk, vold mot det globale miljøet og vold mot menneskerettighetene i utvidet betydning. Det er livsviktig at folk flest, grasrota, begynner å interessere seg for disse problemene for det blir for sent, for en ting er sikkert: De mektige menn bak den 3. ministerkonferansen som måtte forlate forhandlingene i Seattle med uforrettet sak, arbeider på spreng for neste runde. Den har de bestemt seg for å vinne. Når målet for WTO og den globale markedsliberalismen i virkeligheten er mer vekst og mer profit, i alle fall for oss i den industrialiserte verden, kan man med god grunn også bekymre seg for det globale miljøet og den økologiske balansen. Hvor skal det hele ende?

BOK ANMELDELSER

Offer og øyenvitne til den nazistiske statsterrorismen

Victor Klemperer
«Jeg skal vitne til siste stund»
Dagbøker fra
Hitler-Tyskland 1933-1945
Gyldendal

Bøkene som nå foreligger på norsk i ett bind, kortet ned til 800 sider, forteller om de tolv katastrofale årene fra Hitler kom til makten i 1933 til annen verdenskrigs slutt våren 1945.

Victor Klemperer, evangelisk døpt jøde, sønn av en rabbiner, var professor i romansk språk ved den Tekniske Høyskolen i Dresden. Han unngikk som ved et under deportasjon til konsentrasjonsleirene, mye takket være sin ikke-jødiske kone, Eva Schlemmer, pianist og komponist. Klemperer lovet seg selv at han ville være «katastrofens kronikør» og dag for dag notere det han så og hørte. Gjennom hans vitnesbyrd kan vi følge den tyske terrorstatens utvikling og jødeforfølgelsesens «Dødsrescendø». Han skrev ikke for sin egen skyld, men for å dokumentere for ettertiden en «stjernebærers» hverdag (Davidsstjernen). De store begivenhetene overløt han til historikerne. Hans sak er øyeblikket, vitnets og offerets øyeblikk, avmakten, hjelpeløsheten, den allestedsnærværende terroren, men også motstandsviljen, hjelpsomheten, heroismen.

Klemperers fordring til seg selv gjennom sjikane, fornedrelse, sult, hjertesykdom og øyeproblemer var denne: Betrakte, innprente seg, studere det som skjedde, gripe det, fortelle hvordan det virket. Han hadde sin iakttagelsesevne med seg overalt, og en lynsnar evne til å observere detaljer, og samtidig tilegne seg det vesentlige. Alt er opplevd med alle sanser og registrert gjennom et reflekterende og følsomt sinn. Han skriver med snert og vidd. Hensynsløst ærlig vedkjenner han seg sine menneskelige svakheter. Samtidig viser han et imponerende mot ved å gjennomføre sitt dagboksforsett. Hver setning kunne koste ham og dem han omtaler, livet.

Dagboksnotatene ble ark for ark smuglet ut av Eva og brakt i sikkerhet.

Med få ord karakteriserer Klemperer mennesker fra alle samfunnslag og deres rystende skjebner. Selv ble han fratatt sin stilling, lønn, bil, hus, katt, lånekort på biblioteket. Det kom stadig nye forordninger og forbud rettet mot jøder. Det ble forbudt å holde aviser, høre på radio, besøke parker, gå på kino og omgås ikke-jøder. Jøder fikk reduserte rasjoner og måtte gå med den gule jødestjernen. Klemperers sinnsstemning svinger mellom håp, mismot og apati. Den borende dødsangsten og en margstjelende frykt for husundersøkelse (som de opplevde med jevne mellomrom) og deportasjon forfulgte ham gjennom alle døgnetimer. Lesning, studier og vitenskapelig arbeid kunne tidvis avlede tankene.

Til tross for år i den ytterste nød, materielt og sjelig, hadde han kraft til å analysere nazistenes propaganda og sminkede seiersnyheter som for eksempel krise, parfymeordet for nederlag. Han noterte retorikken, symbolbruken og metaforene. I 1947 kom «Språket i Det tredje riket» som Karsten Alnæs karakteriserte som den skarpeste analysen av nazistenes språkbruk som er skrevet. Hva forkynte propagandasjef Goebbels, partiets Mefistoteles? Sitt paranoide system med jøden som verdensaltets demoniske skurk, utarbeidet han litt etter litt i detalj. Jødene mistet ikke sin gamle rolle som sydebukke. De måtte overta djevelens rolle også.

Under terrorbombingen av Dresden 13. og 14. februar 1945 kom Klemperer og hans kone fra hverandre, men som ved et mirakel fant de hverandre igjen nede ved Elben. Etter de tre siste krigsmåneder på flukt, vendte de tilbake til Dresden og fant at huset deres fortsatt sto.

Menneskesinnet er individualistisk og oppfatter ikke tall, bare enkeltskjebner. Eva og Victor Klemperers skjebner etser seg inn i leseren. Ingen bok fra Hitler-tiden har gjort slikt inntrykk som dagbøkene. De holder leseren magnetisk fast fra første til siste side og vil være et fyrtårn for ettertiden.

Elise Hübert

Økologi og økonomi på kollisjonskurs

Lester R. Brown (red.)
Worldwatch Institute:
«Jordens tilstand 2000»
Aschehoug

I tillegg til de tradisjonelle miljøproblemene (overfiske, rovhogst, jorderosjon, synkende grunnvannsnivåer, global oppvarming og klimaforstyrrelser), dokumenterer årets miljørapport flere nye trusler som er kommet til. De stigende temperaturene har ført til døende korallrev, nedsmelting av isbreer og av iskapen i Antarktisk og spredning av tropesykdommer langt utover det normale utbredelsesområde. Utslipp av 6 milliarder tonn karbon årlig bidrar til klimadegraderingen slik at selv regnskogene kan tørke og brenne opp.

Korallrevene utgjør den rikeste typen økosystem i havet og det rikeste på jorden nest etter de tropiske regnskogene. Koraller er ekstremt sårbare for varmenstress, og de uvanlig høye overflatetemperaturene i havet de siste årene har ødelagt mange av disse økosystemene. Over enorme områder av Det indiske hav, fra kysten av Afrika til India, har anslagsvis 70% av korallene dødd. 2 tredeler av verdens korallrev viser tegn på bleking.

Den kjemiske tidsalder startet først etter 2. verdenskrig. Hver og en av oss har ca. 500 antropogener kjemikalier i kroppen. Hvert år introduseres 1000 nye kjemiske substanser. POP-er er en gruppe lumske syntetiske forbindelser med fire egenskaper: høy grad av giftighet, bioakkumulering, lang varighet og stort potensiale for spredning over store avstander. Urovekkende rapporter om de såkalte «hormonhermerne», forteller om kjemiske stoffer som overtar rollen til våre naturlige hormoner og kan forårsake fysiske sykdommer og dramatiske atferdsendringer. Kapittelet slutter med et aktivitetsprogram for selvforsvar.

Blant de nye trendene som årboken påviser, er økningen i spiseforstyrrelser. Cirkallet for overvektige er nå det samme som for underernærte og undervektige; 1,2 milliarder. Det betyr at halvparten av alle jordens mennesker er feilernærte. Ferske undersøkelser viser at 49% av alle voksne og 53% av barna i India er undervektige, et indirekte mål for sult. I USA ble det i fjor foretatt 400 000 operative inngrep med fett suging for å bli kvitt overflødig fett. Eksempelene viser med grotesk tydelighet det skrikende og økende fordelingsproblemet mellom rike og fattige.

I flere land i Afrika sør for Sahara og i

Asia er HIV-epidemier i ferd med å komme ut av kontroll. 23 millioner afrikanere er HIV-smittet. AIDS-pasientene tapper helsevesenet, og tallet på dødsfall stiger. I Sør-Afrika er opptil 70% av kapasiteten ved mange sykehus forbeholdt AIDS-pasienter. I land etter land har sykdommen redusert levealderen: i Kenya fra 66 til 44 år, i Sør-Afrika fra 65 til 48 år, i Zimbabwe fra 65 til 44 år og i Namibia fra 65 til 39 år. I Zimbabwe der 25% av den voksne befolkningen er HIV-positiv, bruker myndighetene 70 millioner dollar hver måned på krigen i Kongo, men bare 1 million til å forebygge AIDS. Tapet av de mange arbeidsføre voksne har selvfølgelig en negativ innvirkning på matproduksjon

Miljødegraderingen blir faktabelagt i hvert enkelt kapittel. Analysene bygger på grunnlagsmateriale fra FN og diverse forskningsinstitusjoner. Heldigvis er ikke «Jordens tilstand» bare en katalog over pågående økologiske ødeleggelser, men lister også opp muligheter. Blant de gode nyhetene er oppsvinget i vindkraft og den nye mikrokraften. Skal nedbrytningen reverseres, må økologiske prinsipper inkorporeres i økonomien. En omlegging av skatte- og avgiftssystemet fra skatt på arbeid til skatt på energi og forbruk ser Worldwatch Institute som en forutsetning for en kursendring. Subsidier til forurensende virksomhet må opphøre. Vi leste nylig at norske skogiere hogger verneverdig skog med statsstøtte. Miljøbestselgeren er blitt kalt «den årlige dommedagsboken». De fleste leserne vil antagelig være enige med filosofen von Wright som foretrekker en «provokativ pessimisme fremfor en avmaktens optimisme». Naturen har ingen angrepknapp som gjør det mulig å starte på nytt.

Avslørende reportasjer fra det 20. århundret

Torunn Borge (red):
Yrke reporter
Forlaget Oktober

*****

Antologien er et forsøk på å «gi et riss av vårt århundre (det 20.) gjennom nedslag i enkeltreportasjer», skriver redaktøren i et forord. Hun gir en inngående drøfting av reportasjen som litterær sjanger. Det som garanterer sjangerkvaliteten er to ting: «skribentens åpne subjektivitet og rikelige kunnskaper om et gitt stoff», skriver hun. For egen del vil jeg føye til: lynsnar orienteringsevne, sans for detaljer og språklig følsomhet.

Utvalget består av tjuefire artikler skrevet av fjorten kvinnelige forfattere

som alle oppfyller de nevnte kravene, selv om ikke alle emnene er like vesentlige, sett i et langt tidsperspektiv. Jeg sikter til en artikkel om det oppsiktsvekkende i at Pravda i 1966 skrev om moter og de to militærstrategiske rapportene, den ene fra fronten i den spanske borgerkrigen i 1938, den andre fra en treffning mellom finner og russere i 1939. Dessuten miljøskildringen fra et amerikansk marineverft i 1913.

Den første øyenvitneberetningen er en situasjonsrapport om fremmedlegionen i Marokko i 1903; den siste fra den «post-katastrofale» perioden i Romania i 1991. Den minner en om myten om at den som har sett Medusas hode blir til stein. Samlingen er stort sett konsentrert om Europa, men ikke bare. En skrekkskildring fra Kina i 1933, et promemoria fra Hiroshima i 1947 og en sosialrapport fra Vietnam i 1966 er reportasjer som metodisk diagnostiserer voldens og krigens vesen. Som Torunn Borge påpeker henter de ikke bare frem enkeltmenneskers lidelser, men også overlevelsesnivå parallelt med lidelsen. Bokens nedslagsfelt i Europa er Tsjekkoslovakia i 1938, Sentral-Europa, Sentral-Europa med fokus på pogromene der i 1939, Praha under tyskernes innmarsj 15. mars 1939, Kosovo 1936-1941, Berlin 1940, Dachau 1945, Nord-Irland «den blodige søndagen» 30. januar 1972, Jerusalem 1991 og Kaliningrad/Königsberg 1994.

Skal én enkelt fremheves i dette gal-

leriet av forfatterne hvis innlevelse er på høyde med deres skrivekunst, er det etter denne leseres vurdering Martha Gellhorn. Hennes nekrolog over demokratiet i Tsjekkoslovakia i 1938 og vitnesbyrd fra Dachau og Vietnam er i autensitet og medopplevelse i klasse med stjernereportereren Kapuscinskis klassiske beretninger. En annen favoritt er Milena Jesenská, Franz Kafkas brevvenninde som døde i konsentrasjonsleir i 1944.

Menneskesinnet er individualistisk og oppfatter ikke tall, bare enkeltskjebner. For å sitere Koestler: «Statistikken blir ikke. Det er detaljene som teller». Historikeren Peter Englund er inne på det samme. 183 millioner (som er anslaget over sekelets drepte) er bare en lydabstraksjon. Av mangel på innsikt, adjektiviserer vi kunnskapene: uhyggelig, avskyelig, barbarisk osv. Først når vi prøver å identifisere oss med den enkelte skjebne, begynner vår etiske apati og sløvende materialisme å slå sprekker. Faghistorikerne finner ofte abstrakte årsaker og virkninger uten å se et eneste menneske. I en gjennomsnittlig historiebok blir et helt folk tilintetgjort på en halvside, og en nasjon går under i en bisetning.

«Yrke reporter» er et viktig analyserende og syntetiserende innlegg i historien om det voldelige hundreåret. Skildringer av tyrannenes overgrep borer seg inn i våre forherdede hjerter og vår nedkjølte forstand.

Elise Hübert

LYS I MØRKET

Budbringere fra det tjuende århundre

Harald Børke har på eget forlag gitt ut seks småhefter om Bertha von Suttner, Fridtjof Nansen, Mahatma Gandhi, Albert Schweitzer, Martin Luther King og Nelson Mandela. Hele serien har han kalt for «Lys i mørket - Budbringere fra det tjuende århundre». Han håper at ved å presentere framtrepende fredspersoner, vil det kunne gi inspirasjon i kampen for fred nå ved årtusenskiftet og åra framover.

Han skriver:

«Det handler om å mobilisere alle byggende krefter, de som kan inspirere til fredsvilje, til å løse konflikter, forebygge krig, tenke over verdier, kjempe for en bedre verden med vilje til ansvar for eget liv og andres, for flerkulturelt fellesskap, internasjonal solidaritet, holdningsendring i konstruktiv retning.

Det handler om å løse konflikter ved å lære av fredsviljens mennesker - de som ved sine liv viste andre veier enn drapsvåpnene. Det handler om å sikre og å vinne freden når en krig er slutt.»

Boka kan bestilles fra: Haralds forlag, Hagerbk. 5, 1400 Ski, telefon 64 87 39 78, e-post glabo@online.no

Heftene koster enkeltvis mellom 55 til 75 kroner, samlet for alle seks heftene 260 kroner.

Fridtjof Nansen - Bertha von Suttner
Mahandas Gandhi - Albert Schweitzer
Nelson Mandela - Martin Luther King

IKFF

Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet

Postboks 8810 Youngstorget
N-0028 Oslo

Besøksadresse:
Storgt. 11 - 5. etg.
e-post: ikff@online.no

Postgirokonto: 0531.50.27075

Tlf.: 23 01 03 40 - Faks: 23 01 03 01
Telefontid: Mandag, tirsdag, onsdag og
torsdag kl. 09.00 - 12.00

Kasserer: Eli Hindenes
Lilleakerveien 34, 0284 Oslo
Tlf.: 22 50 80 31

Landsleder: Kari Engelsgaard,
Kari Løchen, Mari Holmboe Ruge.
Adresse IKFF-kontoret.

Representant i det Internasjonale
hovedstyret:
Edel Havin Beukes,
Løvenskioldsvei 12, 1358 Jar.
Tlf. og faks: 67 53 13 00

IKFF-avdelinger - grupper - kontakter

Bergen: Zoia Grannes
Kalfarlien 4
5018 Bergen
Tlf. 55 31 27 20
Jobb: 55 13 40 00

Drammen: Toril Rygh
Lensmannsstien,
3030 Konnerud
Tlf. 32 88 49 19

Eidsvoll: Dagny Skauge
Hagalykja 41,
2080 Eidsvoll
Tlf. 63 96 44 58

Finnmark:
Astrid Larsson Kalvemo
9730 Karasjok
Tlf.: 78 46 71 84

Fredrikstad: Odrun Buer
Ridehusgt. 5 A,
1606 Fredrikstad
Tlf. 69 31 17 33

Grimstad:
Lise Natland
Biodd gt. 3
4878 Grimstad

Hamar og Hedmark:
Grethe Nilsen
2310 Ottestad

Nordland fylke: Eva Braseth
Reinslettveien 41,
8009 Bodø
Tlf. 75 58 13 19

Oslo og Omland: Kerstin Bugge
Gøteborggt. 1,
0566 Oslo
Tlf. 22 38 52 76
og
Helga Syvrist
Tåsenveien 77
0873 Oslo

Romerike:
Gry Havin Kongsrud
Kjærmo gartneri
1929 Auli

Røros: Åse Berg
7372 Glåmos
Tlf.: 72 41 46 31

Sandnes: Berit Oldeide
Christiesgt. 20, 4307 Sandnes
Tlf.: 51 66 31 67

Stavanger: Kari Foldøy
Rektor Berntsensgt. 12 B,
4022 Stavanger
Tlf. 51 55 33 83 og

Kjersti Knutsen
Nedreveien 24,
4018 Stavanger
Tlf.: 51 58 74 04

Troms fylke:
Hermien Stoop Prestbakmo
Trollbakken 6,
9321 Moen
Tlf. 77 83 13 24

Trondheim: Ingeborg Skjåk Bræk
Overlege Kindtsgt. 3,
7052 Trondheim
Tlf. 73 94 06 08

Vestfold: Bjørg Berg
Måravn. 7,
3124 Tønsberg
Tlf. 33 32 64 35

International Peace Update
utgis i Geneve,
adr.: WILPF, 1 rue de Varembe,
1211 Geneva, Switzerland
Pris: Kr. 120,- pr. år
Bestilles ved IKFF's kontor i Oslo

– BESTILLINGSKUPONG –

Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet (IKFF)
Postboks 8810 Youngstorget, 0028 Oslo

Jeg vil bli medlem   Abonnent på Fred og Frihet

Medlemmer: kr. 200,- inkl. bladet

Abonnement på Fred og Frihet: kr. 180,-

Pensjonist / ungdom: kr. 150,- inkl. bladet

Postgiro nr. 053 1502 7057

Navn: .....

Adresse: .....

Postnr./Sted:.....

C-post

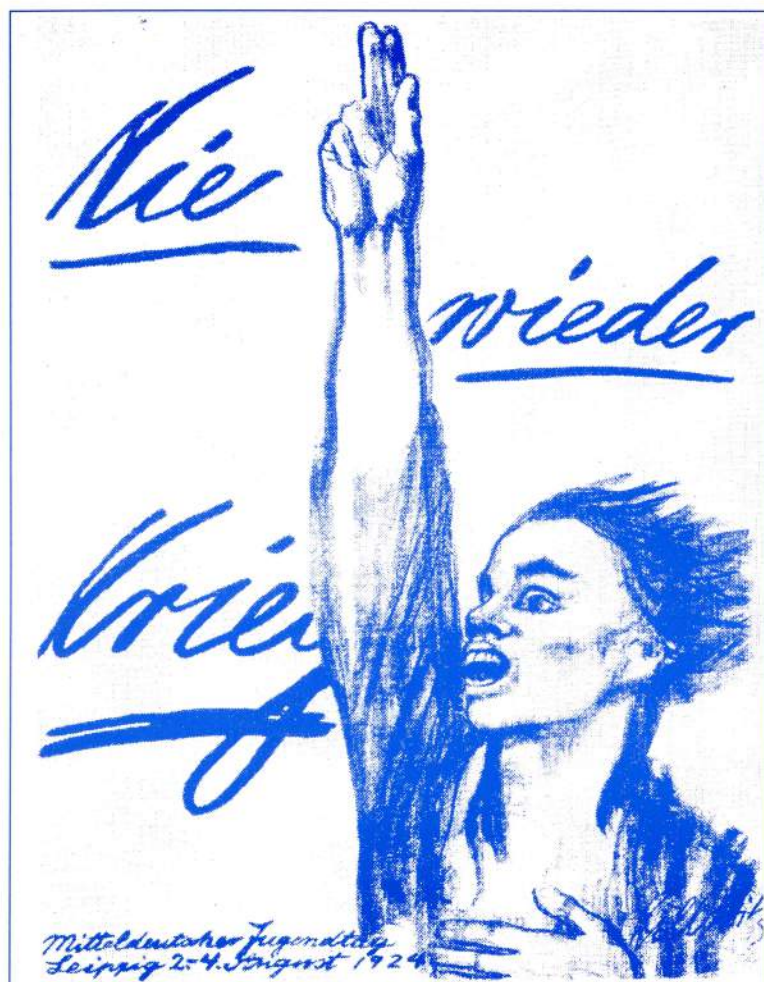
Blad i postabonnement

Returadresse:

IKFF

Postboks 8810 Youngstorget
0028 Oslo

Kate Kollwitz: Aldri mer krig! 1924

SKRIK MØDRE!

I stedet for vuggesang - skrik!
Skrik høyt i det minste fem minutter
Overalt på jordkloden samtidig.

Skrik kvinner!

Stopp trafikken, fabrikkene,
våpenproduksjonen, drømmene,
stå midt på torgene og veiene og skrik,
skrik i sengene, på fødestuene, på
kjøkkenet, på åkrene, på skolen,
på kontorene og i butikkene, skrik med
oppstrakte hender:

Nei!

Nei, nei, nei!

Nei til krig!

Eeva Kilpi, Finland

